

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო

მეორე სექცია

საქმე “ბორბილაძე საქართველოს წინააღმდეგ”

(საჩივარი № 4313/04)

გადაწყვეტილება

სტრასბურში

2009 წ. 20 ოქტომბერი

*წინამდებარე გადაწყვეტილება შესაძლოა დაექვემდებაროს რედაქციულ
გადასინჯვას*

საქმეში: გორგილაძე საქართველოს წინააღმდეგ,

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (მეორე სექცია) პალატამ, შემდეგი შემადგენლობით:

ფრანსუაზ ტულკენსი, თავმჯდომარე,

ვლადიმერო ზაგრებელსკი,

დანუტე ჯოშიენუ,

დრაგოლიუბ პოპოვიჩი,

ანდრაშ შაიო,

ნონა წოწორია,

კრისტინა პარდალოსი, მოსამართლეები

და სალი დოლე, სექციის განმწესრიგებელი,

განიხილა რა საქმე პალატის 2009 წ. 29 სექტემბრის სხდომაზე, გამოიტანა შემდეგი გადაწყვეტილება:

1. პროცედურა

1. საქმეს საფუძვლად დაედო საჩივარი (№4313/04), რომელიც სასამართლოში წარდგენილ იქნა საქართველოს მოქალაქის, ბატონ დავით გორგილაძის (შემდგომში “მომჩივანი”) მიერ, 2004 წ. 22 იანვარს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის (შემდგომში “კონვენცია”) 34 - ე მუხლის საფუძველზე.

2. სასამართლოში საჩივარის წარდგენის მომენტში, მომჩივანი წარმოდგენილი იყო “*კონსტიტუციის 42-ე მუხლის*” რვა ადვოკატის მიერ, თბილისიდან (ქალბატონები : *ტაბატაძე, ვახტანგიძე, კამაშიძე, ფილიევა, ჟღენტი, ჯავახიშვილი და კობახიძე*). 2004 წ. 2 აგვისტოს, მომჩივანმა, თავის მეცხრე წარმომადგენლად დანიშნა *ქალბატონი ლია მუხაშაური*, ადვოკატი იმავე ორგანიზაციიდან. 2006 წ. 22 მარტიდან, მომჩივანი სასამართლოში წამოდგენილია *ადვოკატ ნიკოლოზ ლევაშვილის* მიერ – რომელიც საქმიანობას თბილისის ახორციელებს. საქართველოს მთავრობა (« მთავრობა ») თანმიმდევრულად იყო წარმოდგენილი ქალბატონ *ირინე ბართაიასა* და ბატონების, *სიმონ პაპუაშვილისა და მიხეილ კეკელიძის* მიერ.

3. მომჩივანი ასაჩივრებდა პატიმრობის პირობებს და მიიჩნევდა, რომ სასამართლო კოლეგია, რომელმაც ის პირველი ინსტანციით გაასამართლა, არ იყო « *კანონის საფუძველზე შექმნილი სასამართლო* ».

4. 2005 წ. 2 დეკემბერს, სასამართლომ მთავრობას აცნობა განმცხადებლის პროტენზიების შესახებ (რეგლამენტის 54§2 ბ) მუხლი). იმავე დღეს, სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ საჩივარში წამოყენებული პროტენზიების მისაღებობისა და არსებითი მხარის განხილვა ერთდროულად მოხდებოდა (კონვენციის 29§3 მუხლი). მთავრობამ და მომჩივანმა წარმოადგინეს წერილობითი მიმოხილვები საჩივრის მისაღებობისა და არსებითი მხარის თაობაზე (რეგლამენტის 54 ა) მუხლი).

შპტუბი

1. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

5. მომჩივანი დაიბადა 1981 წელს და ცხოვრობს ლანჩხუთში.

6. 2002 წ. 29 ივნისს, ლანჩხუთის რაიონულმა პროკურატურამ, მომჩივანი ექვმიტანლად ცნო მამა-შვილ მ.-ს მკვლელობაში. იმავე დღეს, დილის 5 საათზე, დ. გორგილაძე გამოცხადდა პოლიციის განყოფილებაში და ამტკიცებდა, რომ ღამის 2 საათზე მომხდარი ჩხუბის დროს, მან დაჭრა ზემოხსენებული პირები. 12 საათიანი დაკავების შემდეგ, მომჩივანს დაენიშნა სახაზინო ადვოკატი. იმავე დღეს, მომჩივანს ჩაუტარდა სამედიცინო შემოწმება, რომელსაც მის სხეულზე ფიზიკური ძალადობის არავითარი ნიშანი არ გამოუვლენია.

7. მოკლულთა გვამებს ასევე ჩაუტარდა სამედიცინო ექსპერტიზა იმავე სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტის მიერ, რომელმაც მომჩივანი გასინჯა.

8. 2002 წ. 30 ივნისის დადგენილებით, გამომძიებელმა მომჩივანს წაუყენა ბრალი მკვლელობისთვის. დაკითხულ იქნა რა ამ სტატუსით, მომჩივანმა გამოიყენა დუმილის უფლება და მხოლოდ საკუთარი უდანაშაულობის მტკიცებით შემოიფარგლა.

9. იმავე დღეს, პროკურატურამ მიმართა ლანჩხუთის რაიონულ სასამართლოს, რომელმაც, 2002 წ. 1 ივლისს, მომჩივანს სამთვიანი წინასწარი პატიმრობა შეუფარდა.

10. 2002 წ. 5 ივლისს, მომჩივანი მოთავსებულ იქნა ბათუმის წინასწარი დაკავების № 3 იზოლატორში.

11. პროკურატურის 2002 წ. 23 სექტემბრით დათარიღებული მოთხოვნის შემდეგ, განმცხადებლის წინასწარი პატიმრობა გახანგრძლივებულ იქნა 2 თვით ქუთაისის საოლქო სასამართლოს მიერ.

12. 2002 წ. ნოემბერში, დაუდგენელ დროს, წინასწარი გამოძიება დასრულდა და ამის შესახებ ეცნობა მომჩივანსა და მის ადვოკატს. ამის შემდეგ, ისინი გაეცვინნ საქმის მასალებს. 2002 წ. 29 დეკემბერს კომპეტენტურმა პროკურორმა საბრალდებო დასკვნა და განმცხადებლის საქმე გადაუგზავნა საქართველოს უზენაეს სასამართლოს განაჩენის გამოსატანად.

13. 2003 წ. 17 იანვარს მომჩივანი მოთავსებულ იქნა თბილისის № 5 საპრობილემში.

14. 2003 წ. 1 და 30 აპრილს განმცხადებლის საჩივრები, რომლებშიც ის ეჭვქვეშ აყენებდა მოკლულთა სხეულზე ჩატარებული ექსპერტიზის შედეგებს, უზენაესმა სასამართლომ უარყო, როგორც დაუსაბუთებელი.

15. 2003 წ. 21 მაისს, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიამ, რომელიც ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულისგან შედგებოდა, დამნაშავედ ცნო მომჩივანი მის მიმართ წაყენებულ ბრალთან მიმართებაში და მას 18 წლით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა.

16. განმცხადებლის შემდგომი სარჩელი უზენაესი სასამართლოს სამი პროფესიონალი მოსამართლისგან შემდგარმა სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიამ არ დააკმაყოფილა

17. 2003 წ. 16 აგვისტოს, მომხივანის მოთავსებულ იქნა თბილისის № 5 საპრობილის ტუბერკულოზით დაავადებულ მსჯავრდებულთა და პატიმართა № 40 საკანში, 2004 წ. 14 დეკემბერს, ქსნის № 7 დაწესებულებაში გადაყვანამდე.

შესაბამისი ეროვნული სამართალი

18. პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით

1999 წ. 22 ივლისის კანონი « პატიმრობის შესახებ », იმ სახით, როგორც ის ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს :

მუხლი 26.

« 1. მსჯავრდებულს უფლება აქვს:

ა) უზრუნველყოფილი იყოს:

ა. ა) საცხოვრებელი სადგომით, კვებით, ტანსაცმლით ...

(...)

ბ) შეიტანოს საჩივარი სასჯელადსრულების დაწესებულების ადმინისტრაციის, მოსამსახურეთა, დეპარტამენტის ან სხვა სახელმწიფო დაწესებულების უკანონო მოქმედებაზე. »

მუხლი 33.

« 1. სასჯელადსრულების დაწესებულებაში მსჯავრდებულისათვის გამოყოფილი საცხოვრებელი სადგომი, უნდა შეესაბამებოდეს სამშენებლო-ტექნიკურ და სანიტარიულ-ჰიგიენურ ნორმებს და უზრუნველყოფდეს მსჯავრდებულის ჯანმრთელობის შენარჩუნებას.

2. ერთ მსჯავრდებულზე საცხოვრებელი ფართობის ნორმა არ უნდა იყოს (...) 2კვ. მ-ზე, საპრობილეში 2,5 კვ.მ-ზე, ნაკლები (...)

4. საცხოვრებელ სადგომს უნდა ჰქონდეს ფანჯარა, რომელიც უზრუნველყოფს ბუნებრივ განათებას და ვენტილაციას. »

19. მსაჯულებთან დაკავშირებით.

ა) 1999 წ. 20 თებერვლის იხსლის სამართლის საპროცესო კოდექსი (« სსსკ »), რომელიც ძალაში შევიდა 1999 წ. 15 მაისს

აღნიშნული კოდექსის შესაბამისი დებულებები, რომლებიც ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს შემდეგში მდგომარეობს :

მუხლი 8§3

« სასამართლო ხელისუფლება საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების წინაშე ანგარიშვალდებული არ არის. მოსამართლე და მსაჯული დამოუკიდებელი არიან და ემორჩილებიან მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციასა და კანონს. »

მუხლი 44. § 1 და 2

« 1. სასამართლო - მართლმსაჯულების განმახორციელებელი კოლექტიური ორგანო; მოსამართლე - ორგანო, რომელიც ერთპიროვნულად, არსებითად განიხილავს სისხლის სამართლის საქმესა და მასალებს საპროცესო იძულების დონისძიების გამოყენების შესახებ.

2. მსაჯული - საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის პირველი ინსტანციით საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად კანონით დადგენილი წესით დაშვებული საქართველოს მოქალაქე. »

მუხლი 51.

« სასამართლო კოლეგიის ყველა მოსამართლეს, აგრეთვე მოსამართლესა და მსაჯულებს საქმის განხილვისას მტკიცებულებათა გამოკვლევაში მონაწილეობისა და გადაწყვეტილებათა მიღების თანაბარი უფლებები აქვთ. »

მუხლი 105 § 1

« 1. მოსამართლე, მსაჯული, პროკურორი, გამოძიებელი, მომკვლევნი ან სასამართლო სხდომის მდივანი მონაწილეობას ვერ მიიღებს სისხლის სამართლის საქმის წარმოებაში, თუ:

- ა) იგი არ იყო თანამდებობაზე დანიშნული ან არჩეული კანონით დადგენილი წესით;
- ბ) ამოიწურა მისი უფლებამოსილების ვადა;
- გ) საქმე არ არის ამ პროკურორის, გამოძიებლის ან მომკვლევნის ქვემდებარე ანდა ამ სასამართლოს განსჯადი. »

105-ე მუხლში მოცემული დანარჩენი მოტივები ეხება მსაჯულთა დამოუკიდებლობის საკითხებს (იმავე საქმის წარმოებაში წინად მონაწილეობა ნათესავური ან მეგობრული ურთიერთობის ქონა მხარეებთან ან პროცესის სხვა მონაწილეებთან)

მუხლი 108 §§ 1, 2 და 4

« 1. თუ არსებობს 105-107-ე მუხლებში აღნიშნული გარემოებები, მოსამართლე, მსაჯული, პროკურორი, გამოძიებელი, მომკვლევნი (...) ვალდებული არიან საჩივარონ თვითაც იღებენ. თუკი მათ ეს არ განუცხადებიათ, მათ აცილება შეიძლება მისცენ ეჭვიმტანილმა, ბრალდებულმა, (...).

2. განცხადება აცილების შესახებ დასაბუთებული უნდა იყოს.

4. მოსამართლის ან მსაჯულის აცილების საკითხს წყვეტენ დანარჩენი მოსამართლეები (მსაჯულები) იმ მოსამართლის ან მსაჯულის დაუსწრებლად, რომელსაც აცილება მისცეს. საკითხს აცილების შესახებ, რომელიც მოსამართლეთა უმრავლესობას ან სასამართლოს მთელ შემადგენლობას (...), წყვეტს სასამართლო მთელი შემადგენლობით, ხმების უბრალო უმრავლესობით. »

მუხლი 434 § 1

“1. სისხლის სამართლის საქმეს პირველი ინსტანციის სასამართლოები განსჯადობის შესაბამისად განიხილავენ: (...) საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია – ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულის შემადგენლობით.”

მუხლი 438. §§ 1 და 2

“1. მოსამართლე და მსაჯულები ერთად ქმნიან კოლეგიას, რომელიც ხმების უმრავლესობით წყვეტს საქმის განხილვისას წამოჭრილ ყველა საკითხს და იღებს გადაწყვეტილებას.

“2. მტკიცებულებათა გამოკვლევისა და გადაწყვეტილების მიღების დროს მსაჯული სარგებლობს მოსამართლის თანაბარი უფლებით.”

ბ) 1990 წ. 28 დეკემბრის კანონი მოსამართლის შესახებ, რომელიც გაუქმდა 1997 წ. 13 ივნისის კანონით (მუხლი 90)

აღნიშნული კანონის მე-2, მე-3, მე-6, მე-8 და მე-10 მუხლები ადგენენ იმ მოთხოვნებს, რომლებსაც მოსამართლეები და მსაჯულები უნდა აკმაყოფილებდნენ ; კანონი ასევე ადგენდა მათი დამოუკიდებლობის პრინციპებს და განსაზღვრავდა მათი ხელშეუხებლობისა და მოსამართლედ (მსაჯულად) არჩევის წესებს. კანონის პირველი *in fine* და მე-12 მუხლების შესაბამისად, საქმეების განხილვის დროს, მსაჯულები სარგებლობდნენ მართლმსაჯულების განხორციელების მოსამართლეების თანაბარი უფლებებით. მოსამართლეებისაგან განსხვავებით, რომელთა უფლებამოსილების ვადა განისაზღვრებოდა 10 წ. ვადით, მსაჯულები ირჩეოდნენ 5 წ. ვადით (მუხლი 10). მე-13 მუხლის შესაბამისად, მსაჯულები ვალდებული იყვნენ, მიეღოთ იურიდიული განათლება, მომზადებულიყვნენ თითოეული საქმის განხილვისთვის და დაეცვათ სასამართლო განხილვის საიდუმლოება. მოსამართლეს მსაჯულებისთვის წინასწარ უნდა აეხსნათ განსახილველი საქმეები, ისევე როგორც შესაბამისი, გამოსაყენებელი სამართლის ნორმები და არსებული პრაქტიკა.

გ). 1997 წ. 13 ივნისის ორგანული კანონი “საქართველოს საერთო სასამართლოების შესახებ”, რომელიც ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს

მუხლი 38§2 (გაუქმდა 1998 წ. 24 დეკემბერს)

“ 2. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია განიხილავს საქმეებს ერთი მოსამართლისა და ორიდან ექვსამდე მსაჯულის მონაწილეობით. საქმის განხილვაში მონაწილე მსაჯულების რაოდენობა განისაზღვრება სამართალში მიცემის სტადიაზე სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით. მსაჯულების არჩევის წესს, უფლებებსა და მოვალეობებს, აგრეთვე მართლმსაჯულების განხორციელებაში მათი მონაწილეობის წესს განსაზღვრავს კანონი. “

მუხლი 46§1

“ 1. მოსამართლე შეიძლება იყოს საქართველოს ქმედუნარიანი მოქალაქე ოცდაათი წ. ასაკიდან, თუ მას აქვს უმაღლესი იურიდიული განათლება, სპეციალობით მუშაობის სულ ცოტა ხუთი წ. გამოცდილება, ფლობს სახელმწიფო ენას და ჩაბარებული აქვს საკვალიფიკაციო გამოცდა.”

1999 წ. 5 მარტს, პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომელიც ადგენდა მსაჯულთა დამოუკიდებლობისა და ხელშეუხებლობის პრინციპებს, მოქალაქეობის, ასაკის, საცხოვრებელი ადგილისა და განათლების დონის კრიტერიუმებს, რომლებიც მსაჯულად ასარჩევ პირს უნდა დაეკმაყოფილებინა, განსაზღვრავდა მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადებსა და მათი არჩევის წესებს, საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად მსაჯულის დანიშვნის კრიტერიუმებს და მსაჯულის ჩამოცილების შემთხვევაში მათი შეცვლის საკითხებს, ადგენდა მათი სოციალური დაცვის, პროფესიული სწავლებისა და ა.შ. პრინციპებს. აღნიშნული კანონის გარდამავალი დებულებების (მუხლი 87-2) შესაბამისად, ამ მუხლის ამოქმედებიდან არაუგვიანეს 5 დღისა საქართველოს

იუსტიციის საბჭომ, წარდგინებებით უნდა მიმართონ საქართველოს პრეზიდენტს საერთო სასამართლოებში ასარჩევ მსაჯულთა რაოდენობის განსაზღვრის თაობაზე. საერთო სასამართლოებში მსაჯულთა რაოდენობის განსაზღვრის თაობაზე საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულების გამოცემიდან არაუგვიანეს 10 დღისა საქართველოს რაიონების გამგებლები და იმ ქალაქების მერები, რომლებიც არ შედიან რაიონების შემადგენლობაში, გარდა თბილისის მერისა, ამ კანონით დადგენილი წესით შერჩეული კანდიდატების სიასა და მონაცემებს მსაჯულად არჩევისათვის წარუდგენენ შესაბამისად ქ. თბილისის, საქართველოს რაიონებისა და ქალაქების საკრებულოებს. თითოეული საკრებულო შესაბამისი რაიონის გამგებლისა და ქალაქის მერის მიერ წარდგენილ კანდიდატთა სიასა და მონაცემებს აქვეყნებს მათი წარდგენიდან არაუგვიანეს 3 დღისა. რაიონის, ქალაქის საკრებულო წარდგენილ კანდიდატურებს განიხილავს და შესაბამისი სასამართლოს მსაჯულად ირჩევს თავის მორიგ ან რიგგარეშე სხდომაზე, კანდიდატთა სიისა და მონაცემების გამოქვეყნებიდან არა უადრეს 5 დღისა. თუ რომელიმე რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში არჩეულ მსაჯულთა რაოდენობა 1999 წ. 15 აპრილისათვის აღმოჩნდა ამ სასამართლოსათვის საქართველოს პრეზიდენტის მიერ განსაზღვრულ მსაჯულთა რაოდენობის სამ მეოთხედზე ნაკლები, მაშინ საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია არა უგვიანეს 1999 წ. 20 აპრილისა საქართველოს, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების იუსტიციის საბჭოების წარდგინების საფუძველზე, შესაბამისი რაიონის გამგებლისა თუ ქალაქის მერის მიერ შერჩეული კანდიდატებიდან დანიშნოს მსაჯულები ამ მუხლის მე-6 პუნქტით განსაზღვრული უფლებამოსილების ვადით. არჩეული (დანიშნული) მსაჯულის უფლებამოსილების ვადა განისაზღვრებოდა 3 წლით, რომელიც უნდა ათვლილიყო 2000 წ. 1 იანვრიდან.

1996 წ. 5 მარტსა და 16 აპრილს მიღებულ ყველა დებულება გაუქმდა 1999 წ. 28 მაისის კანონით, ისე, რომ შემდგომში მათი შემცვლელი ახალი ტექსტი არ ყოფილა მიღებული.

დ). 1999 წ. 12 მაისის ორგანული კანონი “საქართველოს უზენაესი სასამართლოს შესახებ”, რომელიც ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს

მუხლი 8 (გაუქმდა 2005 წ. 20 აპრილს)

“1. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია პირველი ინსტანციით განიხილავს სისხლის სამართლის საქმეებს, რომლებიც სისხლის სამართლის საპროცესო კანონით საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განსჯადია.

2. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია საქმეებს განიხილავს ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულის მონაწილეობით.”

მუხლი 20

“ 1. უზენაესი სასამართლოს წევრად შეიძლება გამწესდეს საქართველოს მოქალაქე 30 წ. ასაკიდან, თუ მას აქვს უმაღლესი იურიდიული განათლება, სპეციალობით მუშაობის სულ ცოტა 5 წ. გამოცდილება, ფლობს სახელმწიფო ენას და ჩაბარებული აქვს მოსამართლის საკვალიფიკაციო გამოცდა "საერთო სასამართლოების შესახებ" საქართველოს ორგანული კანონის 68-ე მუხლით დადგენილი წესით.

2. საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია მოსამართლის საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩაბარების გარეშე უზენაესი სასამართლოს წევრის თანამდებობაზე ასარჩევად

საქართველოს პარლამენტს წარუდგინოს სამართლის გამოჩენილი სპეციალისტის კანდიდატურა. ამ გამოცდისაგან თავისუფლდება აგრეთვე უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე ასარჩევად წარდგენილი პირი.

3. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლედ არ შეიძლება გამწესდეს ნასამართლეთი პირი ან ის, ვინც ადრე გათავისუფლებული იყო მოსამართლის თანამდებობიდან ამ კანონის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის "დ", "ე" და "შ" ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული რომელიმე საფუძვლით.

4. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობა შეუთავსებელია ნებისმიერ სხვა თანამდებობასთან და ანაზღაურებად საქმიანობასთან, გარდა პედაგოგიური და შემოქმედებითი საქმიანობისა. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეს ეკრძალება პოლიტიკური გაერთიანების წევრობა და პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობა.”

მუხლი 21

“1. უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარეს და წევრებს საქართველოს პრეზიდენტის წარდგინებით, სითი შემადგენლობის უმრავლესობით, 10 წ. ვადით ირჩევს საქართველოს პარლამენტი.”

ე). შრომის კოდექსი, რომელიც გაუქმდა 2006 წ. 25 მაისს

მუხლი 110 § 3

“დასაქმებული ინარჩუნებს თავის ხელფასს თუ სამუშაო დროის განმავლობაში, ის ასრულებს ჩამოთვლილთაგან ერთ-ერთ მოქალაქეობრივ ვალდებულებას: (...) მონაწილეობს საქმის განხილვაში, როგორც მსაჯული (...)”

ე). 1991 წ. დადგენილება, მსაჯულთა არჩევას შესახებ და მისი მომდევნო ტექსტები

მთავრობა წარმოადგენს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დადგენილებას (საკანონმდებლო ორგანო 1990-იანი წლების დასაწყისში), რომელიც არ არის დათარიღებული. მთავრობა ამტკიცებს, რომ საქმე ეხება 1991 წელს მიღებულ დოკუმენტს. იმის გათვალისწინებით, რომ საქმე ეხება დოკუმენტს, რომელიც შეიცავს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულის თანამდებობაზე არჩეულ პირთა სიას, სასამართლოს კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სავარაუდოდ, ეს უნდა იყოს 1991 წ. 14 ივნისის დოკუმენტი. ანდა აღინიშნოს ის გარემოებაც, რომ იმ ორი მსაჯულის გვარები, რომლებიც მონაწილეობდნენ განმცხადებლის საქმის განხილვაში, აღნიშნულ სიაში ფიგურირებს.

1996 წ. 7 მარტს, 1990 წ. 28 დეკემბრის კანონზე და ხსენებულ, 1991 წ. 14 ივნისის დადგენილებაზე დაყრდნობით, პარლამენტმა მიიღო დადგენილება მოსამართლის სტატუსის შესახებ, რომლითაც უკვე არჩეულ, მოქმედ მსაჯულებს უფლებამოსილების ვადა 1997 წ. 25 ნოემბრამდე გაუგრძელდათ.

1997 წ. 27 ივნისს, პარლამენტმა მიიღო ერთი კანონი, რომელშიც ის აცხადებდა, რომ ზემოაღნიშნული უფლებამოსილების ვადა გაგრძელდებულ იქნა ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ძალაში შესვლამდე, რაც 1999 წ. 15 მაისს მოხდა.

ზ). 1998 წ. 12 ივნისის კანონი მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადის გახანგრძლივების შესახებ, რომელიც გაუქმდა 2005 წ. 25 მარტს

მუხლი 1

“საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადა გაგლზელებულია პირველ ივლისამდე.”

მუხლი 2

“ეს კანონი ძალაში შევიდეს გამოქვეყნებისთანავე”

აღნიშნულ კანონში მსგავსი, 1999 წ. 28 მაისის, 2000 წ. 13 ივნისისა და 5 დეკემბრის, 2001 წ. 7 დეკემბრის, 2002 წ. 28 დეკემბრისა და 2004 წ. 29 დეკემბრის ცვლილებების შეტანის შემდეგ, უფლებამოსილების ვადა გაგრძელებულ იქნა შესაბამისად, 2000 წ. პირველ ივლისამდე, 2001 წ. პირველ იანვრამდე, 2002 წ. პირველ იანვრამდე და 31 დეკემბრამდე, 2004 წ. 31 დეკემბრამდე და 2005 წ. 31 დეკემბრამდე.

არც 1998 წ. 12 ივნისის კანონი და არც მისი შემდგომი ტექსტები არ შეიცავდა მითითებას იმ იურიდიულ ტექსტზე, რომელსაც ისინი ეყრდნობოდა.

მსაჯულთა ინსტიტუტი გაუქმდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში 2005 წ. 25 მარტს შეტანილი ცვლილებების შედეგად.

III. ევროპის საბჭოს დოკუმენტები

20. წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის აღკვეთის ევროპის კომიტეტი

ა. წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის აღკვეთის ევროპის კომიტეტის 2002 წ. 25 ივლისს გამოქვეყნებული მოხსენება საქართველოში 2001 წ. 6-18 მაისს განხორციელებული ვიზიტის შემდეგ

69. №1 საპყრობილე მდებარეობს №5 საპყრობილის გვერდით. იგი თავდაპირვალად აშენდა 1860 წელს როგორც საწყობი და საპატიმროდ გადაკეთდა მე-19 საუკუნის ბოლოს. იგი წარმოადგენს დახურული ტიპის, მკაცრი რეჟიმის ციხეს, რომელიც ამ ტიპის ერთადერთი დაწესებულებაა საქართველოში და იგი განკუთვნილია მძიმე დანაშაულის ჩადენაში მსჯავრდებული მამაკაცებისათვის (...)

74. დაწესებულების შენობები უადრესად ამორტიზირებულია (დახეთქილი ბათქაში, კედლებზე გადაცლილი საღებავი, ჩამტვრეული ფანჯრები, დაზიანებული იატაკი, სიცოცხლისათვის საშიში გაუმართავი ელექტროგაყვანილობა/აპარატურა და მწყობრადან გამოსული წყალგაყვანილობის სისტემები), რაც სრულიად შეუსაბამო გარემოს ქმნის როგორც პატიმრების, ისე ციხის თანამშრომლებისათვის.

75. ყველაზე სავალალო მდგომარეობა აღინიშნა მთავრი კორპუსის სარდაფში, სადაც განთავსებული იყო საკნები (“საკარანტინო ოთახები”) ახლადმოყვანილი პატიმრებისა და სხვა სასჯელარსრულების დაწესებულებებში გადასაცემი პირებისათვის. აქვე მდებარეობდა დისციპლინარული სასჯელის განყოფილება (“კარცერი”) მამაკაცი პატიმრებისთვის (იხ. პარაგრაფი 138). გარდა ამისა, სარდაფის ყოფილი სიკვდილმისჯილთა საკნები გამოიყენებოდა პროკურორის გადაწყვეტილებით ან მათივე უსაფრთხოების მიზნით იზოლირებული პატიმრებისთვის. ვიზიტის დროს სარდაფის საკნებში განთავსებულ პატიმართა მცირე

რაოდენობა არ ასახავდა აქ ჩვეულებრივ მყოფ პატიმართა რაოდენობას, რაც შემდეგში ცხადყო საპრობილის სარეგისტრაციო ჟურნალების შემოწმებამ (იხ. პარაგრაფი 8).

დელეგაციის მიერ სარდაფის დათვალიერებამ გამოავლინა, რომ აქ ერთი პატიმრის საცხოვრებელი ფართი შეიძლება 1,7 კვ.მ-ც კი იყოს. გარდა ამისა ჩვეულებრივ საკნები ბნელი, გაუნიავებელი, ნესტიანი და უსუფთაო იყო. ძოგჯერ ისინი ნაგვის გროვებით იყო სავსე და მათი მდგომარეობა იმდენად სავალალო იყო, რომ ძნელად ექვემდებარებოდა აღწერას. ვიზიტის ბოლოს დელეგაციამ თხოვა საქართველოს ხელისუფლებას შეეწყვიტა სარდაფის გამოყენება და 3 თვის განმავლობაში მიეცა დასტური ამის თაობაზე. (2001 წ. 26 ნოემბრის წერილით საქართველოს ხელისუფლებამ აცნობა წამების საწინააღმდეგო კომიტეტს, რომ №5 საპრობილის სარდაფი, მათ შორის საკარანტინო ოთახები და ყოფილი სიკვდილმისჯილთა საკნები გაუქმდა).

76. ასევე უმძიმესი პირობებია მთავარი კორპუსის სხვა სართულებზე. შაკნების უდიდესი უმრავლესობა გადატვირთულია (მაგ. 20 კვ.მ. ფართის საკანში მოთავსებულია 10 პატიმარი; ხოლო 55-დან 60 კვ.მ-დე ფართის საკანში 30-მდე პატიმარი იხდის სასჯელს). რამდენიმე საკანში პატიმრების რაოდენობა აღემატება საწოლების რაოდენობას, რის გამოც პატიმრებს მორიგეობით უწევთ ძილი. საკნების გადატვირთულობასთან ერთად პატიმრების მდგომარეობას კიდევ უფრო ამძიმებს ის, რომ საკნების ფანჯრებზე აფარებული რკინის სქელი ქაღაღებები უკიდურესად ზღუდავს დღის სინათლისა და სუფთა ჰაერის შემოსვლას. არადამაკმაყოფილებელია ასევე საკნების ხელოვნური განათება.

81. ფინანსური სირთულეების მიუხედავად, ციხე ახერხებდა პატიმრების სამჯერადი კვების უზრუნველყოფას. თუმცა მრავალმა პატიმარმა გამოთქვა უკმაყოფილება საკვების ხარისხთან და მის ერთფეროვნებასთან დაკავშირებით. კვების რაციონის გაუმჯობესება ხდებოდა პატიმრების ნათესავების მიერ მოტანილი ამანათების ხარჯზე, რომელთა მიღებაც მათ შეუძლიათ შეუზღუდავი რაოდენობით.

ბ. წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის ადგეუთის ევროპის კომიტეტის 2005 წ. 30 ივნისს გამოქვეყნებული მოხსენება საქართველოში 2003 წ. 18-28 ნოემბერს განხორციელებული ვიზიტის შემდეგ

« 54. უპირველეს ყოვლისა, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ წამების საწინააღმდეგო კომიტეტი ძალზე შეშფოთებულია საქართველოს პენიტენციური სისტემის მთელ რიგ სფეროებში პროგრესის სიმცირით.

2001 წელს წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის პირველი ვიზიტის დროს პენიტენციური სისტემა ახალი გადასული იყო შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებიდან იუსტიციის სამინისტროს დაქვემდებარებაში. და აღნიშნული ცვლილების შედეგები სრულად წარმოჩენილი არ იყო. გარდა ამისა, ქვეყნის წინაშე მდგარმა სერიოზულმა ეკონომიკურმა და სოციალურმა პრობლემებმა, რასაკვირველია უარყოფითი გავლენა მოახდინა ციხის პირობებზე. წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის 2001 წ. ანგარიში შეიცავდა მთელ რიგ რეკომენდაციებს, რამდენიმე მათგანი გადაუდებელი ხასიათის იყო. კომიტეტმა აღიარა, რომ ზოგიერთი რეკომენდაციის შესრულება შესაძლოა მოითხოვდა დიდ ფინანსურ დანახარჯებს, რაც აღემატებოდა საქართველოს ხელისუფლების ბიუჯეტის ფინანსურ შესაძლებლობებს, მაგრამ რიგი რეკომენდაციებისა არ მოითხოვდა ამგვარ ხარჯებს და შესაძლებელი იყო მათი დაუყოვნებლივ შესრულება. სამწუხაროდ, მეორე პერიოდული ვიზიტის დროს გამოვლენილი ფაქტები ადასტურებს, რომ 2001 წ. ვიზიტის შემდეგ შემუშავებული რეკომენდაციების იმპლემენტაცია არ მომხდარა, და გარკვეულ შემთხვევებში მდგომარეობის გაუარესებასაც ჰქონდა ადგილი.

55. 2004 წ. მაისის ვიზიტის დროს, დელეგაციას შეატყობინეს შემაშფოთებელი ტენდენციის შესახებ: 2004 წ. იანვრიდან, საქართველოს ციხეებში პატიმართა რაოდენობა გაიზარდა 700 პატიმრით, რაც შეადგენს ზრდის 10%-იან მაჩვენებელს 4 თვის განმავლობაში. პატიმართა საერთო რაოდენობა იყო დაახლოებით 7000, რომლის 40% იყო განსასჯელი (remand prisoner). შედეგად, ციხეების გადატვირთვამ ქვეყნის ძირითად სასჯელდარღვეების დაწესებულებაში, თბილისის მე-5 საპრობილეში, მიაღწია შემაშფოთებელ მაჩვენებელს. ამავდროულად, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა, საპრობილეში არსებული მდგომარეობა იყო

ძალიან მძიმე და ზოგიერთი შენობა გამოუყენებადი. შედეგად, პირობები ბევრ დაწესებულებაში მნიშვნელოვნად არღვევდა როგორც საქართველოს კანონმდებლობის, ისე საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნებს.

65. 2003 წ. 19 ნოემბერს, მე-5 საპრობილეში იმყოფებოდა 1825 პატიმარი... 2004 წ. მაისში, კომიტეტის ვიზიტის გახანგრძლივების დროისათვის, დაწესებულებაში პატიმართა რაოდენობა გაიზარდა 22%-ით და გახდა 2222... მიუხედავად იმისა, რომ ოფიციალური ტვეადობა უტოლდებოდა 2020-ს, დელეგაციას შეატყობინეს, რომ მოცემული რიცხვი დადგინდა საბჭოთა კავშირის დროს და ტვეადობა რეალურად 1500 იყო.

ციხეების გადატვირთულობის პრობლემის გადაწყვეტის მიზნით, გადაწყდა მე-5 საპრობილის ახლომდებარე I საპრობილესთან გაერთიანება (დახურული ტიპის მკაცრი რეჟიმის დაწესებულება) და ამ უკანასკნელ დაწესებულებაში განაჩენის მომლოდინე პატიმრების გადაყვანა. დაახლოებით 400 პატიმარი დაექვემდებარა გადაყვანას. 2004 წ. მაისის ვიზიტის დროს მიმდინარეობდა მოსამზადებელი სამუშაოები გადაყვანის პროცედურის იმპლემენტაციისათვის.

67. 2001 წ. ვიზიტის დასასრულს, CPT-ის დელეგაციამ სთხოვა საქართველოს ხელისუფლებას, რომ ამოელო მოხმარებიდან ყველა საკანი, რომელიც მდებარეობდა დაკავების ძირითადი ბლოკის (კარანტინი, ტრანზიტის და დისციპლინარული საკნები) სარდაფში. ეს ღონისძიება მართლაც გატარდა 2001 წ. ვიზიტის შემდეგ. მიუხედავად ამისა, მე-5 საპრობილეში გაგზავნილ პატიმართა მზარდი რაოდენობის გამო, კვლავ გახდა აუცილებელი სარდაფის საკნების გამოყენება. 2004 წ. მაისში, 170 პატიმარი იმყოფებოდა სარდაფში (ახალი პატიმრები, პატიმრები განცალკევებულები მათივე უსაფრთხოებისათვის და გადაყვანის მომლოდინე პატიმრები). საკნები იყო ბნელი, ცუდად ვენტილირებული, ნესტიანი და ამაზრზუნად ბინძური. ასევე, ზოგ საკანში, პატიმრები იყოფდნენ საწოლებს.

68. პირობები დაკავების ძირითადი ბლოკის სხვა დონეებზე დარჩა ძალიან მძიმე. საწოლი ოთახები იყო შესამჩნევად გადატვირთული, 1მ2 სივრცე პატიმარზე. პატიმართა რაოდენობა ხშირად აღარაბობდა საწოლების რაოდენობას, რის გამოც პატიმრებს უწევდათ ორ, ან ზოგჯერ 3, ცვლად ძილი (მაგალითად, 45მ2-იან საკანში, სადაც იყო 28 საწოლი, იმყოფებოდა 46 პატიმარი). სიტუაციას ამწვევდა ცუდი ვენტილაცია და ბუნებრივი განათების ნაკლებობა, რაც გამოწვეული იყო საკნების ფანჯრებზე დამონტაჟებული მეტალის დარაბებით. ამასთან დაკავშირებით, დელეგაციას აცნობეს, რომ დარაბების მოხსნის გეგმა (CPT-ის 2001 წ. ანგარიშში მოცემული რეკომენდაციის შესაბამისად) ვერ განხორციელდა ფინანსების ნაკლებობის გამო. სანიტარული პირობებიც სავსებით არაადეკვატური იყო: დაახლოებით 50 პატიმარი სარგებლობდა ერთი და იმავე დანგრეული, ხშირად ბინძური საპირფარეშოთი. ამასთანავე, არ იყო გათბობა და არაიზოლირებული (exposed) ელექტრომაგვთულები ქმნიდნენ უბედურ შემთხვევათა მაღალ რისკს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთმა პატიმარმა ზემოთ აღწერილ მავნებელ გარემოში გაატარა დაახლოებით ორწელიწადნახევარი. (...)

72. საკვებთან დაკავშირებული მდგომარეობა არ შეცვლილა 2001 წ. ვიზიტის შემდეგ; პრაქტიკულად, პატიმრები ძირითადად დამოკიდებულნი იყვნენ ოჯახების მიერ გამოგზავნილ საკვებზე.

ასევე, როგორც 2001 წელს, პატიმრები არ ღებულობდნენ პირადი ჰიგიენის საგნებს და დაწესებულებაში არ იყო სამრეცხაო. საპატიმრომ უარი თქვა პასუხისმგებლობაზე, რომ მოემარაგებინა პატიმრები ღოგინებით და ბევრ პატიმარს ეძინა ნაფლეთებზე. (...)

73. იმ მსჯავრდებულთა გარდა, რომლებიც ასრულებდნენ სამუშაოებს დაწესებულებაში, არც ერთი მათი თანამოსაკნესათვის არ იყო შეთავაზებული რაიმე ფორმის ორგანიზებული ღონისძიება. 2003 წ. ნოემბრის ვიზიტის დროს, დელეგაციამ აღმოაჩინა, რომ სუფთა ჰაერზე გასეირნება არ იყო უზრუნველყოფილი შაბათ-კვირას და გარკვეული კატეგორიის პატიმრები (მაგ. კარანტინის ქვეშ მყოფნი და დისციპლინარულ იზოლირებულ საკანში მოთავსებული თანამოსაკნეები) საერთოდ არ სარგებლობდნენ სუფთა ჰაერზე გასეირნებით. 2004 წ. მაისის ვიზიტის დროს, პერსონალის/პატიმრის თანაფარდობამ მიაღწია ისეთ დაბალ მაჩვენებელს, რომ პატიმართა უმეტესობა საერთოდ არ სარგებლობდა სუფთა ჰაერზე გასეირნებით.

75. (...)

კომიტეტი მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, დაუყონებლივ მიიღოს ზომები, იმისათვის, რომ თბილისის მეხუთე საპრობილეში:

- ყველა პატიმარს ჰქონდეს საკუთარი საწოლი;
- მოიხსნას რკინის დარაბები, რომლებიც ბლოკავენ საკნების ფანჯრებს, რათა არსებობდეს ბუნებრივი განათება და ადექვატური ვენტილაცია.
- ყველა პატიმარი იყოს უზრუნველყოფილი, სულ მცირე ერთი საათით სუფთა ჰაერზე ყოველდღიური გასეირნებით. »

სამართალი

I. კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა

21. ევროსასამართლოსთვის მიმართვის მომენტში, მომჩივანი ასაჩივრებდა იმ ფაქტს, რომ 19 თვის განმავლობაში, ის დაკავებული იყო თბილისის № 5 საპრობილემში, 24 პატიმარზე გათვლილ ბინძურ საკანში, 35 სხვა პატიმართან ერთად, რაც პატიმრებს აიძულებდა, მორიგეობით დაეძინათ. საკანი იმდენად ნესტიანი იყო, რომ მასში ჯანმრთელი პატიმრებიც კი ავად ხდებოდნენ. გარდა ამისა, ციხის ადმინისტრაციის მიერ მიწოდებული საკვები იყო უკიდურესად მწირი.

22. კონვენციის მე-3 მუხლი შემდეგნაირად არის ფორმულირებული :

”არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას, არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას ან დასჯას.”

ა. მისაღებობა

1. ბათუმის №3 საპრობილე

23. სასამართლო აღნიშნავს, რომ იმის საწინააღმდეგოდ, რასაც მომჩივანი მისთვის მიმართვის მომენტში, 2004 წ. 22 იანვარს ამტკიცებდა, როგორც ჩანს, ის არ ყოფილა აღნიშნულ თარიღამდე, ერთსა და იმავე დაწესებულებაში, უწყვეტად, 19 თვის განმავლობაში მოთავსებული. სინამდვილეში, აღნიშნული 19 თვის განმავლობაში, მომჩივანი იმყოფებოდა სამ სრულიად განსხვავებულ სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში (იხ. ზემოთ, §§ 10, 13 და 17). გარდა ამისა, მომჩივანმა მხოლოდ 2006 წ. 19 აპრილს აღიარა, რომ ის მოთავსებული იყო ბათუმის № 3 საპრობილეში და დაიწყო თავისი პრეტენზიის დასაბუთების მცდელობა სამთავრობო მიმოხილვის საპასუხოდ.

24. პრაქტიკაში რეალურად არსებული, სადავო პერიოდში პატიმრობის ცუდი პირობების გასაჩივრების ეფექტური საშუალებების უქონლობის გათვალისწინებით, (იხ. ზემოთ §§ 28 და 29), სასამართლო მიიჩნევს, რომ მომჩივანს თავისი პრეტენზიები თოთოეულ სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მისი ყოფნის დასრულების მომენტიდან ექვსი თვის ვადაში უნდა ჩამოეყალიბებინა (*Onder c. Turquie (déc.)*, n° 39813/98, 10 juillet 2001), თუმცა, აღნიშნულს არ ჰქონია ადგილი, როდესაც მომჩივანმა დატოვა ბათუმის №3 საპრობილე 2003 წ. 17 იანვარს. ყოველ შემთხვევაში, ევროსასამართლოსთვის

მიმართვის მომენტში, მომჩივანს არ წარმოუდგენია აღნიშნულ დაწესებულებაში არსებული პატიმრობის სადავო პირობების სპეციალური აღწერა, რათა დაემტკიცებინა მათი კონვენციის მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო ხასიათი. ზემოხსენებულ გარემოებათა ერთობლიობა სასამართლოს არ აძლევს საშუალებას, გამოიტანოს დასკვნა განმცხადებლის პატიმრობის პირობების განგრძობითობის შესახებ სხვადასხვა სასჯელარღსრულების დაწესებულებებში, რომლებშიც, მან, მისივე მტკიცებისგან განსხვავებით, სავარაუდოდ, ერთობლივად გაატარა სადავო 19 თვე (*voir, a contrario, Benediktov v. Russia*, no. 106/02, § 31, 10 May 2007; *Guliyev v. Russia*, no. 24650/02, § 33, 19 June 2008; and *Sudarkov v. Russia*, no. 3130/03, § 40, 10 July 2008).

25. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ბათუმის №3 საპყრობილეში არსებულ პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით წამოყენებული განმცხადებლის პრეტენზიები დაგვიანებულია და დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი კონვენციის 35-ე მუხლის I და მე-4 პარაგრაფების საფუძველზე.

2. თბილისის №1 საპყრობილე

ა) მხარეთა არგუმენტები

26. 2003 წ. 16 აგვისტოს, მომჩივანი მოთავსებულ იქნა თბილისის №1 საპყრობილის №25 საკანში. მთავრობის თანახმად, განმცხადებლის საკანში არსებული პატიმრობის პირობები შეესაბამებოდა კონვენციის მე-3 მუხლის მოთხოვნებს (საკმარისი რაოდენობის საწოლები, დღის სინათლე, ცხელი წყალი და ა.შ.) იმის საპირისპიროდ, რასაც ევროსასამართლოსთვის მიმართვის მომენტში ამტკიცებდა (იხ. ზემოთ § 21), მთავრობის საპასუხოდ, მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მას მართლაც ჰქონდა პირადი საწოლი, მაგრამ სხვა მხრივ, თბილისის №1 საპყრობილეში მისი პატიმრობის პირობები არაფრით არ იყო თბილისის №5 საპყრობილეში არსებულ პატიმრობის პირობებზე უკეთესი (იხ. ზემოთ).

ბ) სასამართლოს შეფასება

27. მხარეები თანხმდებიან იმაზე, რომ მომჩივანს ჰქონდა პირადი საწოლი თბილისის №1 საპყრობილეში. რაც შეეხება დანარჩენს, მათი შეხედულებები ერთმანეთს არ ემთხვევა. თუმცა, მომჩივანს არ წარმოუდგენია აღნიშნულ დაწესებულებაში არსებული პატიმრობის სადავო პირობების სპეციალური აღწერა, რათა დაემტკიცებინა მათი კონვენციის მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო ხასიათი.

28. ასეთ პირობებში, სასამართლო მიიჩნევს რომ პრეტენზიის აღნიშნული ასპექტი არ არის გამყარებული და ის დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი, როგორც აშკარად დაუსაბუთებელი, კონვენციის 35-ე მუხლის I და მე-4 პარაგრაფების საფუძველზე.

3. თბილისის №5 საპრობილე

ა). მხარეთა არგუმენტები

29. მთავრობას მიაჩნია, რომ განმცხადებელს არ მოუწურავს მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებები, ვინაიდან მას არ გამოუყენებია “პატიმრობის შესახებ” კანონის 26-ე მუხლის I პარაგრაფის “ბ” პუნქტითა და 33-ე მუხლებით გარანტირებული უფლება.

30. აღნიშნულის საპასუხოდ, მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მას არ მოუთხოვია ციხის ადმინისტრაციის წინააღმდეგ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა, რადგან ეს მის მდგომარეობას არ გააუმჯობესებდა. განმცხადებლის თანახმად, პატიმრობის პირობები ერთნაირად მძიმე იყო საქართველოს ყველა სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში. ამასთანავე, მისი საჩივრის შედეგად პატიმრობის პირობების გაუმჯობესების შემთხვევაშიც კი, ეს მანამდე არსებულ მისი უფლებების დარღვევას არ გამოასწორებდა.

ბ). სასამართლოს შეფასება

31. სასამართლო შეახსენებს, რომ მან უკვე განიხილა მიმართვის იმ საშუალების საკითხი, რომლის გამოყენებაც მთავრობის თანახმად, პატიმარს შეუძლია “პატიმრობის შესახებ” კანონის 26-ე მუხლის I პარაგრაფის შესაბამისად, თუ მას მიაჩნია, რომ იმავე კანონის 33-ე მუხლის მოთხოვნები მის მიმართ უგულვებელყოფილი იქნა. კერძოდ, სასამართლომ დაასკვნა, რომ როდესაც საქმე ეხებოდა პატიმრობის პირობებს, დამტკიცებული არ იყო, რომ აღნიშნული მიმართვის საშუალება პრაქტიკაში არსებობდა და რომ ის შეიძლებოდა, მიჩნეული ყოფილიყო, როგორც “ეფექტური”. სასამართლომ თავისი მსჯელობა შემდეგი სახით ჩამოაყალიბა. (აღიევი საქართველოს წინააღმდეგ, №522/04, 2009 წ. 13 იანვარი):

59. (...) სასამართლოს არ მიაჩნია, რომ ეს უკანასკნელი დებულება (“პატიმრობის შესახებ” კანონის 26-ე მუხლის I პარაგრაფის “ბ” პუნქტი) საკმარისად ნათელი და ზუსტი იყო იმისათვის, რომ უზრუნველყო. მის მიერ მინიჭებული უფლების ეფექტური განხორციელება. კერძოდ, თუ ნათელია, რომ საჩივრის შეტანა შესაძლებელია პატიმრის მიერ, ციხის ადმინისტრაციის უკანონო ქმედების წინააღმდეგ, აღნიშნული საჩივრის ადრესატი უცნობია. ამრიგად, უცნობია, საქმე ეხება ადმინისტრაციულ, იერარქიულ, სასამართლო თუ სხვა სახის საჩივარს. ასევე დაუზუსტებელია, რა შეიძლება იყოს საჩივრის საგანი და შეიძლება თუ არა, ის ეხებოდეს არაადამიანურად და დამამცირებლად მიჩნეულ პატიმრობის პირობებს.

60. მთავრობას არ წარმოუდგენია ელემენტები, რომლებიც გააქარწყლებდა ეჭვებს და არ დაუზუსტებია თუ რომელი უწყებისათვის უნდა მიემართა საჩივრით მომჩივანს მისი პატიმრობის პირობების გაუმჯობესების მიზნით. მთავრობა შემოიფარგლა მხოლოდ განმცხადებლისთვის

იმის თქმით, რომ მას არ შეუტანია საჩივარი პატიმრობის შესახებ კანონის 26-ე და 33-ე მუხლების გამოყენებით, რათა “დაეყენებინა საკითხი”, რომელიც მის მიმართ სავარაუდო არასათანადო მოპყრობას ეხებოდა და “მიეღო ადეკვატური კომპენსაცია”, აღნიშნული არგუმენტის წამოწვევისას, მთავრობას არ მოუყვანია პატიმრის მიერ ამ კუთხით შეტანილი საჩივრის მაგალითი, არც სასამართლო ან ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება წარმოუდგენია, რომელიც მიღებული იქნებოდა მსგავსი სახის საჩივართან დაკავშირებით.

61. მთავრობის მიერ მოწოდებულმა ინფორმაციამ სასამართლო ვერ დაარწმუნა იმაში, რომ მსგავსი სახის მიმართვის საშუალება პრაქტიკაში არსებობდა.

62. საწინააღმდეგოს დაშვების შემთხვევაშიც კი, სასამართლოს არ მიანია, რომ საჩივრის შეტანა შეცვლიდა განმცხადებლის მიერ გაპროტესტებულ სიტუაციას. ირკვევა, რომ ფაქტების დადგომის დროისთვის, საქართველოს სასჯელაღსრულების დაწესებულებები მთელი ქვეყნის მასშტაბით გადატვირთული იყო (...) მთავრობას, თავის მხრივ, არ გაუკეთებია ახსნა-განმარტება იმის შესახებ თუ რა ცვლილების იმედი შეიძლება ჰქონოდა, იმის გათვალისწინებით, რომ საუბარია სტრუქტურულ პრობლემებზე, რომლებიც მთლიანობაში სასჯელაღსრულების სისტემას ეხებოდა (cf., *Mamedova c. Russie*, n° 7064/05, § 57, 1er juin 2006; (...)

63. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო ასკვნის, რომ არც მთავრობის არგუმენტაცია და არც შესაბამისი შიდა სამართალი არ იძლევა იმის მტკიცების საშუალებას, რომ “პატიმრობის შესახებ” კანონის 26-ე მუხლის I პუნქტის “ბ” ქვეპუნქტი გამოიყენებოდა განმცხადებლის მიმართ ფაქტების დადგომის დროისთვის და რომ მიმართვის საშუალება “უფექტური” იყო იმ თვალსაზრისით, რომ მას შეეძლო, ხელი შეეშალა დარღვევის გაგრძელებისთვის ან განმცხადებლისთვის მიეცა მომხდარი დარღვევის შესაბამისი გამოსწორების მიღწევის საშუალება (*Moisseïev c. Russie (déc.)*, n° 62936/00, 9 décembre 2004 ; *mutatis mutandis*, *Kudla c. Pologne* [GC], n° 30210/96, § 158, CEDH 2000-XI).

32. იმის გათვალისწინებით, რომ “პატიმრობის შესახებ” კანონის 26-ე მუხლის I პარაგრაფის “ბ” პუნქტისა და 33-ე მუხლის ერთი და იგივე რედაქცია იყო ძალაში განმცხადებლისა და ბატონი ალიევის პატიმრობის პერიოდში და რომ ამ ორი პირის პატიმრობის პერიოდები დროში საკმარისად ემთხვევა ერთმანეთს (იხ. ლიევი, §§ 24 და 29), სასამართლო მიიჩნევს, რომ მისი ზემოთ მოცემული მსჯელობა ვრცელდება წინამდებარე საჩივარზეც და რომ მოცემულ საქმეში არ არსებობს მისგან გადახვევის აუცილებლობა.

33. მთავრობის არგუმენტი მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვის შესახებ, უარყოფილი უნდა იქნას. ვინაიდან არ არსებობს განმცხადებლის პრეტენზიის ამ ასპექტის დაუშვებლად ცნობის სხვა მოტივი, ის დასაშვებად უნდა იქნას ცნობილი.

ბ. არსებითი განხილვა

1. მხარეთა არგუმენტაცია

34. მთავრობა იძლევა ახსნა-განმარტებას იმის შესახებ, რომ თბილისის №5 საპყრობილეში, თავდაპირველად, მომჩივანი მოთავსებულ იქნა №95 საკანში, ხოლო შემდეგ, 2003 წ. 21 მაისს, ის გადაყვანილ იქნა №60 საკანში.

35. №95 საკანში, 48 მ² ფართობის ოთახში, რომელიც გათვალისწინებული იყო 24 ადამიანზე, მთავრობის მტკიცებით, პატიმართა რაოდენობა 25-ს არ აღემატებოდა. საკანში შედიოდა დღის სინათლე და მას მიეწოდებოდა ელექტროენერგია. №60 საკანში, 48 მ² ფართობის ოთახში, რომელიც

გათვალისწინებული იყო 28 ადამიანზე, 30 პატიმარი იმყოფებოდა. საკანში შედიოდა დღის სინათლე და მასაც ასევე მიეწოდებოდა ელექტროენერგია.

36. მთავრობის მტკიცება პატიმართა რაოდენობისა და ორივე საკანში არსებული საწოლების შესახებ, გამყარებული იყო თბილისის №5 საპყრობილის დირექტორის მიერ გაცემული ოფიციალური დოკუმენტით, რომლიდანაც ასევე ირკვევა, რომ 2003 წ. იანვარსა და აგვისტოს შორის პერიოდში, აღნიშნული დაწესებულების საკნებში არ იყო ვენტილაცია და რომ ტუალეტები საკნების დანარჩენი სივრცისგან არ იყო იზოლირებული.

37. მთავრობის თანახმად, ის ფაქტი, რომ საკანში მყოფ პატიმართა რაოდენობა ერთი ან ორი ერთეულით სცილდება საწოლების რაოდენობას, არ იძლევა იმის დასკვნის საფუძველს, რომ მოცემულ შემთხვევაში, მოპყრობამ “ტანჯვის მინიმალურ ზღვარს” მიაღწია და ეს იმის გათვალისწინებით, რომ პატიმრობის სხვა ასპექტები შესაბამისობაში იყო არსებულ კანონთან: საკნები განიავებული იყო, მათში შედიოდა დღის სინათლე და საკანს მიეწოდებოდა ელექტროენერგია, მომხივანს შეეძლო გასეირნება, მნახველებისა და ამანათების, ასევე, ჟურნალ-გაზეთების მიღება.

38. მომხივანი უარყოფს მთავრობის მიერ წარმოდგენილ, თბილისის №5 საპყრობილეში მისი პატიმრობის პირობების აღწერას.

39. განმცხადებლის თანახმად, 48 მ² ფართობის მქონე №95 საკანში 60-70 პატიმარი იმყოფებოდა. ოთხ პატიმარზე ერთი საწოლი იყო გათვალისწინებული და პატიმრებს რიგრიგობით ეძინათ. ტუალეტები არ იყო საკნის დანარჩენი სივრცისგან იზოლირებული. ჰიგიენური პირობები კი “საზარელი” იყო. გარდა ამისა, პატიმრები, საუზმესა და ვახშამზე იღებდნენ მაკარონის ერთ პატარა პორციას, რომელიც იყო “ბინძური და ცუდი სუნი ასდიოდა”, სადილზე - უგემურ და უცხიმო კომბოსტოს წვნიანს და დღეში ერთ კილოგრამ პურს ერთ პატიმარზე. ფანჯარა დაფარული იყო რკინის გისოსებით, რომლებიც ხელს უშლიდა დღის სინათლის საკანში შეღწევას, სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, საკანში მუდმივად ბნელოდა. იგივე რკინის გისოსები არ იძლეოდა საკნის განიავების საშუალებას და არც ვენტილაციის სისტემა არსებობდა. ზაფხულში, საკანში ტემპერატურა 35-40 გრადუსს აღწევდა. არცერთ პატიმარს არ ჰქონდა სეირნობის უფლება.

40. რაც შეეხება №60 საკანს, მომხივანი ამტკიცებს, რომ იქ არსებული პატიმრობის პირობები ზემოთ აღწერილი მდგომარეობის სრულიად იდენტური იყო და რომ აღნიშნულ საკანში მისი მოთავსების დროს, ის უკვე დაავადებული იყო ტუბერკულოზით.

2. სასამართლოს შეფასება

41. სასამართლო შეასხენებს, რომ კონვენციის მე-3 მუხლი სახელმწიფოს ავალებს, უზუნველყოს, რომ თითოეული პატიმარი იმყოფებოდეს მისი ადამიანური ღირსების პატივისცემის პირობებში, რომ სასჯელის აღსრულებამ არ გამოიწვიოს განსაცდელი ან ტანჯვა რომლის ინტენსივობაც გადააჭარბებს პატიმრობის თანმდევ, გარდაუვალ ტანჯვას (იხ. სხვათა შორის, *Ostrovar c.*

Moldova, n° 35207/03, § 79, 13 septembre 2005 ; *Kafkaris c. Chypre* [GC], n° 21906/04, § 96, CEDH 2008-...). ამასთანავე, პატიმრის ჯანმრთელობის გარდა, ასევე ადეკვატურად და პატიმრობის გონივრული მოთხოვნების გათვალისწინებით უნდა იქნას უზრუნველყოფილი მისი კეთილდღეობა (*Sakkopoulos c. Grèce*, n° 61828/00, § 38, 15 janvier 2004 ; *Kudła c. Pologne* (GC), №30210/96 précité, § 94, CEDH 2000 - XI). ლოგისტიკური და ფინანსური პრობლემების მიუხედავად, სახელმწიფო ვალდებულია, ისე მოაწიოს თავისი პენიტენციური სისტემა, რომ უზრუნველყოს პატიმრების ადამიანური ღირსების პატივისცემა (*Soukhovoy c. Russie*, n° 63955/00, § 31, 27 mars 2008 ; *Benediktov c. Russie*, n° 106/02, § 37, 10 mai 2007).

42. სასამართლო ასევე შეახსენებს, რომ კონვენციის მე-3 მუხლის მფარველობის ქვეშ მოსახვედრად, მოპყრობამ უნდა მიაღწიოს “*ტანჯვის მინიმალურ ზღვარს*.” ამ მინიმუმის შეფასება დამოკიდებულია კონკრეტული საქმის გარემოებებზე, (*Labita c. Italie*, arrêt du 6 avril 2000, *Recueil* 2000-IV, § 120) კერძოდ, მოპყრობის კონტექსტსა და ხასიათზე, ასევე, მის ხანგრძლივობაზე, მის მიერ გამოწვეულ ფიზიკურ და მენტალურ შედეგებზე და ზოგიერთ შემთხვევაში, მსხვერპლის სქესზე, ასაკსა და ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე. (*Price c. Royaume-Uni*, n° 33394/96, § 24, CEDH 2001-VII ; *Mikadzé c. Russie*, n° 52697/99, § 108, 7 juin 2007). აღნიშნული მტკიცებულებების შეფასების მიზნით, სასამართლო იღებს ისეთ კრიტერიუმს, რომელიც « *ყოველგვარ გონივრულ ეჭვს სცილდება* » (იხ. სხვათა შორის, *Chamaïev et autres c. Géorgie et Russie*, n° 36378/02, § 338, CEDH 2005-III).

43. სასამართლო აღნიშნავს, რომ თბილისის №5 საპყრობილეში არსებულ პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით მხარეების მიერ წამოყენებული არგუმენტები ერთმანეთისგან დიამეტრალურად განსხვავდება. მთავრობა ამტკიცებს, რომ საკანში არსებული ერთადერთი პრობლემა დაკავშირებული იყო საწოლების რაოდენობასთან, რომელიც მცირედ განსხვავდებოდა პატიმართა რაოდენობისაგან. თავის მხრივ, მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მას არ ჰქონდა პირადი საწოლი, იძულებული იყო ეცხოვრა, « *საზარელ* » ჰიგიენურ პირობებში და არ ჰქონდა არც დღის სინათლე და არც სუფთა ჰაერი. ამასთანავე, საკვებიც ძალიან ცუდი ხარისხის იყო.

44. სასამართლო აღნიშნავს, რომ მთავრობის არგუმენტს (იხ. ზემოთ § 27) ეწინააღმდეგება მის მიერვე, სამთავრობო მიმოხილვის გასამყარებლად წარმოდგენილი ერთ-ერთი დოკუმენტური მტკიცებულება. კერძოდ, თბილისის №5 საპყრობილის დირექტორის მიერ გაცემული ოფიციალური დოკუმენტიდან ირკვევა, რომ 2003 წ. იანვარსა და აგვისტოს შორის პერიოდში, აღნიშნული დაწესებულების საკნებში საერთოდ არ იყო ვენტილაცია და რომ ტუალეტები საკნების დანარჩენი სივრცისგან იზოლირებული არ იყო.

45. შეიძლება სერიოზული კითხვების დასმა იმასთან დაკავშირებით, უქმნიდა თუ არა ასეთი ტუალეტები განმცხადებელს რეალურად ინტიმურ გარემოს (*Kalachnikov c. Russie*, n° 47095/99, § 99, CEDH 2002-VI et, *a contrario*, *Valašinas c. Lituanie*, n° 44558/98, § 104, CEDH 2001-VIII) და ამგვარად, ითვლებოდა თუ არა ისინი კონვენციის მე-3 მუხლის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მყოფად. რაც შეეხება სავენტილაციო სისტემის არარსებობას, სასამართლო ამასთან დაკავშირებით აღნიშნავს, რომ ეს დანაკლისი არ შეიძლებოდა ანაზღაურებული

ყოფილიყო საკანში სუფთა ჰაერის შესვლით. საქმე იმაშია, რომ აღნიშნულ დაწესებულებაში ფანჯრები აღჭურვილი იყო რკინის გისოსებით, რომლებიც ხელს უშლიდა ჰაერისა და დღის სინათლის საკანში შესვლას, წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის 2001 წ. რეკომენდაციის მიუხედავად, ფანჯრებიდან რკინის გისოსების მოცილება არ მომხდარა და კომიტეტის შემდგომი, 2003 და 2004 წლების ვიზიტების დროს, ისინი კვლავ რჩებოდა ფანჯრებზე. მთავრობამ აღნიშნული ფინანსების უქონლობით ასსნა (იხ. ზემოთ, § 20).

46. განმცხადებლის მტკიცება იმის თაობაზე, რომ ის იძულებული იყო, სხვა პატიმრებთან ერთად რიგრიგობით დაეძინა, არ უნდა იყოს საფუძველს მოკლებული. წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის დასკვნები, რომლებიც მოცემულია 2002 წ. 25 ივნისსა და 2005 წ. 30 ივნისს გამოქვეყნებულ მოხსენებებში (იხ. ზემოთ § 20), სასამართლოს თვალში, ამ თვალსაზრისით საკმარის საფუძველს იძლევა (*Dougoz v. Greece*, no. 40907/98, § 46, ECHR 2001-II ; *Kehayov c. Bulgarie*, n° 41035/98, § 66, 18 janvier 2005 ; *Ostrovar*, précité, § 80). აღნიშნული მოხსენებებიდან ირკვევა, რომ ჯერ კიდევ 2001 წელს, თბილისის №5 საპრობილემ მნიშვნელოვნად იყო გადატვირთული და რომ მისი საკნები, როგორც სარდაფში, ასევე სართულებზე, ბინძური, ნესტიანი და დაზიანებული იყო. შესაბამისად, როგორც არ უნდა ყოფილიყო განმცხადებლის საკნის ადგილმდებარეობა, იქ არსებული სივრცე არ იქნებოდა საკმარისი და არსებობს დიდი ალბათობა იმისა, რომ მომჩივანს არ ჰქონდა პირადი საწოლი, რათა ნორმალურად დაძინება შესძლებოდა.

47. გარდა ამისა, წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის სხვა დასკვნების გათვალისწინებით, სასამართლოს არ მიაჩნია, რომ საყოველთაო სიბინძურის, ნესტიანობისა და დაზიანების პირობებში, ის ორი საკანი, რომლებშიც მომჩივანი იყო მოთავსებული, წარმოადგენდა გამონაკლისს თბილისის №5 საპრობილემში და რომ დაწესებულების დანარჩენი ნაწილისაგან განსხვავებით, ისინი იყო სათანადოდ განათებული, განიავებული და მოვლილი. ყოველ შემთხვევაში, მთავრობას, აღნიშნულ საკნებთან დაკავშირებით, არ წარმოუდგენია არც ფოტოები და არც ტექნიკური მონაცემები, საპირისპიროს დამტკიცების მიზნით (ალიევი, § 82). თუმცა, აღნიშნულ პერიოდში, თბილისის მე-5 საპრობილემში კიდევ იყო შესაძლებელი ფოტოების გადაღება, ეს საპრობილემე დანგრეულ იქნა 2008 წ. მარტში, მისი უკიდურესი სიძველისა და იქ არსებული მძიმე პირობების გამო (ამ საპრობილის მდგომარეობასთან დაკავშირებით, იხილეთ აგრეთვე, *შამაგვი*, § 150).

48. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ მთავრობის არგუმენტი არც სათანადოდ მოტივირებულია და არც დოკუმენტურად დადასტურებული. ის არც სასამართლოს ხელთ არსებული მტკიცებულებებით არის გამყარებული. პირიქით, « ყოველგვარ გონივრულ ეჭვს მიღმა », ის იძლევა ვარაუდის საფუძველს, რომ მომჩივანზე, მის მიერ გასაჩივრებულმა პატიმრობის პირობებმა მართლაც მოახდინა ზეგავლენა. კერძოდ კი, მას მოუწია პირადი საწოლის უქონლობის, სუფთა ჰაერისა და დღის სინათლის მუდმივი ნაკლებობის (*cf. Peers c. Grèce*, n° 28524/95, §§ 70-72, CEDH 2001-III), ასევე, სიბინძურის ატანა თბილისის მე-5 საპრობილემში ყოფნის

პერიოდში, რომელიც შვიდ თვეს გაგრძელდა (*cf.*, entre autres, *Mayzit c. Russie*, n° 63378/00, § 42, 20 janvier 2005).

49. გარდა ამისა, მთავრობას არ დაუმტკიცებია, რომ მომჩივანი ეწეოდა ორგანიზებულ საქმიანობას, რომელიც მას შესაძლებლობას აძლევდა, დაეტოვებინა საკანი დღის გარკვეული დროის განმავლობაში ან, რომ ის სარგებლობდა რეგულარული სეირნობის უფლებით (ამასთან დაკავშირებით, იხილეთ წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის 2005 წ. 30 ივნისს გამოქვეყნებული მოხსენების 73-ე და 75-ე პარაგრაფები), ისე, რომ მის საკანში არსებული ჰაერის უკმარისობა მცირე მოცულობით მაინც ყოფილიყო კომპენსირებული (*Valašinas, précité*, § 107 *in fine* ; *Trepachkine c. Russie*, n° 36898/03, § 94, 19 juillet 2007).

50. სასამართლოს მიაჩნია, რომ პატიმრობის ასეთმა პირობებმა მომჩივანს უდავოდ მიაყენა ისეთი ტანჯვა, რომელიც სცილდებოდა პატიმრობის თანმხლებ აუცილებელ ტანჯვას.

51. აქედან გამომდინარე, განმცხადებლის მიმართ ადგილი აქვს კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას.

II. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევა

52. მომჩივანი მიიჩნევს, რომ უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია, რომელმაც ის პირველი ინსტანციით გაასამართლა, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას, როგორც “კანონის საფუძველზე შექმნილი”, იმ თვალსაზრისით, რომ კოლეგია შედგებოდა ორი არაპროფესიონალი მსაჯულისგან, რომლებსაც არ ჰქონდათ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელების იურიდიული კომპეტენცია.

53. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფი შემდეგნაირად არის ფორმულირებული:

“ყოველი ადამიანი, მისი სამოქალაქო ხასიათის უფლებებისა და მოვალეობების, ან მისთვის წარდგენილი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, ალჭურვილია გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანი და საქვეყნოდ განხილვის უფლებით კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ (...)”

ა. მისაღებობა

1) მხარეთა არგუმენტები

54. მთავრობა მიიჩნევს, რომ მომჩივანმა არ ამოწურა მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებები. კერძოდ, მას არ გამოუყენებია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლით გარანტირებული მსაჯულების აცილების მოთხოვნის უფლება.

55. მომჩივანი თვლის, რომ წინამდებარე საქმის სპეციფიკური გარემოებების გათვალისწინებით, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის

108-ე მუხლით გათვალისწინებული მსაჯულის აცილების მოთხოვნა არ წარმოადგენდა მიმართვის ეფექტურ საშუალებას, რომელიც მას უნდა გამოეყენებინა.

2). სასამართლოს შეფასება

56. სასამართლო შეახსენებს, რომ კონვენციის 35-ე მუხლის I პარაგრაფი არ აკისრებს მიმართვის ისეთი საშუალებების გამოყენების ვალდებულებას, რომლებიც არც ადეკვატურია და არც ეფექტური, ან, სხვა სიტყვებით, რომლებსაც არ შეუძლია გაკრიტიკებული სიტუაციის გამოსწორება. ამასთანავე, “საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების” მიხედვით, ზოგიერთი განსაკუთრებული გარემოება ათავისუფლებს მომჩივანს მის ხელთ არსებული მიმართვის შიდა სამართლებრივი საშუალებების ამოწურვის ვალდებულებისაგან. აღნიშნული წესი ასევე არ გამოიყენება ადმინისტრაციული პრაქტიკის არსებობის შემთხვევაში, რომელიც მდგომარეობს კონვენციით აკრძალული აქტების განმეორებასა და სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული აქტების შემწყნარებლობაში, ისე, რომ ყოველგვარი პროცედურა არაეფექტური და აზრს მოკლებულია (*Aksoy c. Turquie*, 18 décembre 1996, § 52, *Recueil* 1996-VI), სხვა სიტყვებით, მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვის წესი ავტომატურად არ გამოიყენება და აბსოლუტურ ხასიათს არ ატარებს; მისი შესრულების კონტროლთან ერთად, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული საქმის გარემოებები (*Akdivar et autres c. Turquie*, 16 septembre 1996, §§ 65-69, *Recueil* 1996-IV).

57. გარდა ამისა, კონვენცია ავალდებულებს მხოლოდ მიმართვის იმ შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვას, რომლებიც არსებობს სარწმუნოების საკმარის დონეზე როგორც თეორიულად, ასევე პრაქტიკაში, რის გარეშეც მათ აკლია სასურველი ეფექტურობა და ხელმისაწვდომობა (*Dalia c. France*, 19 février 1998, § 38, *Recueil* 1998-I).

58. რაც შეეხება წინამდებარე საქმეს, სასამართლოს აღნიშნავს, რომ რეალურად, სისხლის სსსკ-ის 108-ე მუხლის გამოყენებით, მომჩივანს შეეძლო, მოეთხოვა მსაჯულების აცილება, რომლებიც მის საქმეს იხილავდნენ. თუმცა, აღნიშნული მოთხოვნის ფორმულირება მხოლოდ იმავე კოდექსის 105-ე მუხლის I პარაგრაფში მოცემული მოტივების არსებობის შემთხვევაში იქნებოდა შესაძლებელი (იხ. მე-19 პარაგრაფის აბზაცი “ა” ზემოთ). მთავრობა არ იძლევა ახსნა განმარტებას იმის შესახებ თუ აღნიშნული მოტივებიდან რომელს უნდა დაყრდნობოდა მომჩივანი მსაჯულთათვის აცილების მიცემის მოთხოვნის კანონის შესაბამისად დასაბუთების მიზნით, (სსსკ-ის 108-ე მუხლის §2). სასამართლოს შეუძლია, მხოლოდ ივარაუდოს, რომ იმ საკითხის გათვალისწინებით, რომელიც მომჩივანს აწუხებდა, მას შეეძლო, დაყრდნობოდა 105-ე მუხლის I პარაგრაფის “ა” აბზაცში მოცემულ მოტივს, იმის სამტკიცებლად, რომ მსაჯულები არ იყვნენ “დანიშნულნი ან არჩეულნი მათ თანამდებობაზე კანონით დადგენილი წესების შესაბამისად”.

59. მაშასადამე, იმის გათვალისწინებით, რომ მსაჯულთა ინსტიტუტს გააჩნდა იურიდიული ხარვეზები, ვინაიდან ნათლად არ იყო განსაზღვრული « კანონი », რომელიც არეგულირებდა მათ მდგომარეობას, (იხ. § 70 და მოდევნო პარაგრაფები ზემოთ) და ასევე, იმის გათვალისწინებით, რომ რომელიმე საქმის სპეციფიკური გარემოებების არსებობის შემთხვევაში, სსსკ-ის 108-ე მუხლის მე-4 პარაგრაფით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმი, შეიცავდა შეფერხებების სერიოზულ რისკს, ნათლად არ იკვეთება, რომ მომჩივანი შეძლებდა, ეფექტურად გამოეყენებინა სსსკ-ის 105-ე მუხლის I პარაგრაფის “ა” აბზაცით მინიჭებული მსაჯულის აცილების მოთხოვნის “უფლება”.

60. ამას გარდა, უნდა აღინიშნოს, რომ ორ მსაჯულს არ განუცხადებია თვითაცილება 105-ე მუხლის I პარაგრაფის იმავე დებულების საფუძველზე, მაშინ როდესაც, სსსკ-ის 108-ე მუხლის I პარაგრაფის შესაბამისად, მათ ჰქონდათ თვითაცილების “ვალდებულება”.

61. თავის მხრივ, მთავრობას არ გაუკეთებია ახსნა-განმარტება იმის შესახებ თუ რა სახით შეიძლებოდა გამოსწორებულიყო სიტუაცია იმ შემთხვევაში თუ მომჩივანი ზემოაღნიშნულ მიმართვის საშუალებას გამოიყენებდა, ვინაიდან, სახეზე იყო იმ სამართლებრივი ჩარჩოების არარსებობის პრობლემა, რომლებსაც უნდა დაერეგულირებინა ქვეყნის სასამართლო სისტემის ერთი ნაწილი (*Sejdovic c. Italie* [GC], n° 56581/00, § 46, CEDH 2006-II). იმ შემთხვევაშიც კი თუ აღნიშნული მიმართვის საშუალება შედეგად გამოიღებდა ხსენებული ორი მსაჯულისთვის აცილების მიცემას, იმისათვის, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიას გამოეტანა განაჩენი საქმეზე (იხილეთ “უზენაესი სასამართლოს შესახებ” ორგანული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფი), აღნიშნულ პირებს შეცვლიდნენ სხვა მსაჯულები, რომელთა მიმართაც მომჩივანს ანალოგიური პრეტენზიები ექნებოდა. საქმე იმაშია, რომ განმცხადებლის პრეტენზიები მიმართული იყო არა ორი კონკრეტული მსაჯულის, არამედ, მთლიანად, მსაჯულთა ინსტიტუტის წინააღმდეგ, რომელსაც ისინი წარმოადგენდნენ და რომელიც, განმცხადებლის მტკიცებით, მოკლებული იყო კანონიერ საფუძველს. შესაბამისად, მთავრობის მიერ ხსენებული აცილების მოთხოვნა ნამდვილად ვერ გამოასწორებდა არსებულ ხარვეზს. იყო რა თავიდანვე აშკარად განწირული მარცხისთვის (*cf., a contrario, Brusco c. Italie* (déc.), n° 69789/01, CEDH 2001-IX), აღნიშნული მოთხოვნა არ წარმოადგენდა მიმართვის “ეფექტურ” საშუალებას.

62. ამ თვალსაზრისით, ასევე მნიშვნელობას მოკლებული არ არის ის ფაქტი, რომ მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვაზე დაყრდნობით, მთავრობას არცერთ მომენტში არ მიუთითებია ანალოგიურ სიტუაციაში რომელიმე ბრალდებულის მიერ აცილების მოხონის გაკეთების მაგალითზე და არც აღნიშნული მოთხოვნის საფუძველზე სავარაუდოდ გამოტანილი სასამართლო გადაწყვეტილება წარმოუდგენია.

63. ზემოაღნიშნული მოტივების გამო, მთავრობის მიერ მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვის შესახებ წარმოდგენილი არგუმენტი უარყოფილ უნდა იქნას. იმის გათვალისწინებით, რომ

დაუშვებლობის არავითარი სხვა მოტივი არ არსებობს, საჩივარის აღნიშნული ნაწილი დასაშვებად უნდა გამოცხადდეს.

ბ. არსებითი განხილვა

1) მხარეთა არგუმენტაცია

64. მომჩივანი ეჭვქვეშ აყენებს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულთა კომპეტენტურობას, რომლებსაც, ასრულებდნენ რა მოსამართლის მოვალეობის იდენტურ მოვალეობას, არ ჰქონდათ არც შესაბამისი განათლება და არც გამოცდილება. მონაწილეობდნენ რა ბრალდებულთა განსჯაში იმ მნიშვნელოვან საქმეებში, რომლებიც უზენაესი სასამართლოს მიერ პირველი ინსტანციით განიხილებოდა, მსაჯულებზე, მოსამართლისგან განსხვავებით, არ ვრცელდებოდა პროფესიონალიზმისა და თანამდებობაზე კონკურსის წესით დანიშვნის მოთხოვნა (“საერთო სასამართლოების შესახებ” ორგანული კანონის 46-ე მუხლის I პარაგრაფი). შესაბამისად, მომჩივანი ასკვნის, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია, რომელიც შედგებოდა ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულისაგან, არ იყო სამართლებრივად კომპეტენტური მის წინააღმდეგ მიმართული ბრალდების დასაბუთებულობის შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად.

65. მთავრობა მტკიცედ ეწინააღმდეგება აღნიშნულ არგუმენტს. მისი მტკიცებით, სადავო სასამართლო კოლეგიაში ორი მსაჯულის მონაწილეობა სრულიად კანონიერი იყო, ვინაიდან აღნიშნული გათვალისწინებული იყო “უზენაესი სასამართლოს შესახებ” ორგანული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფით. ამასთანავე, სსსკ-ის 44-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფი შეიცავდა “მსაჯულის” განსაზღვრებას. მსაჯულები, რომლებიც საქართველოში, სადავო პერიოდში ახორციელებდნენ საქმიანობას, არჩეულ იქნენ კანონმდებლების მიერ 1991 წელს და მათი უფლებამოსილების ვადა რამდენჯერმე იქნა გახანგრძლივებული შესაბამისი კანონების საფუძველზე (იხ. ზემოთ, მე-19 პარაგრაფის “ვ” და “ზ” პუნქტები). დაბოლოს, მთავრობა განმარტავს, რომ არ არსებობდა იურიდიული ტექსტი, რომელიც განსაზღვრავდა ამა თუ იმ სისხლის სამართლის საქმის განხილვაში მსაჯულთა მონაწილეობის წესებს.

66. ზემოაღნიშნულის საპასუხოდ, მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მსაჯულის ფუნქციის განხორციელების სხვადასხვა წესები (არჩევის წესები, უფლებები და მოვალეობები, საქმეების განხილვაში მონაწილეობა), რომლებიც გათვალისწინებულია 1997 წ. 13 ივნისის კანონის 38-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფით *in fine* (იხ. ზემოთ, მე-19 პარაგრაფის “გ” პუნქტი), არასოდეს არ ყოფილა დამტკიცებული. ფაქტობრივად, მსაჯულებთან დაკავშირებული საკითხები რეგულირდებოდა 1990 წ. 28 დეკემბრის კანონიდან (რომელიც 1997 წ. 13 ივნისს გაუქმდა) გამომდინარე პრაქტიკის შესაბამისად (იხ. ზემოთ, მე-19 პარაგრაფის “ბ” პუნქტი)

2. სასამართლოს შეფასება

67. სასამართლო შეახსენებს, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის შესაბამისად, “სასამართლო” ყოველთვის “კანონის საფუძველზე შექმნილი” უნდა იყოს. აღნიშნული ტერმინი ევროპული კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმების სისტემის განუყოფელ, სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპს გამოხატავს. ორგანო, რომელიც არ არის შექმნილი კანონმდებლის ნების შესაბამისად, უდავოდ მოკლებულია დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელ ლეგიტიმურობას, განიხილოს კერძო პირთა დავები (*Lavents c. Lettonie*, n° 58442/00, § 114, 28 novembre 2002).

68. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფით გათვალისწინებული “კანონი” გულისხმობს არამხოლოდ სასამართლო ორგანოების შექმნისა და კომპეტენციის შესახებ კანონმდებლობას, არამედ, ასევე შიდა სამართლის ყველა სხვა დებულებას, რომლისგან გადახვევა კანონიერ საფუძველს აცლის საქმის განხილვაში ერთი ან რამდენიმე მოსამართლის მონაწილეობას. უფრო კონკრეტულად, საქმე ეხება მსაჯულთა უფლებამოსილებას, თანამდებობრივ შეუთავსებლობასა და აცილებას (*Gurov c. Moldova*, n° 36455/02, § 36, 11 juillet 2006). გარდა ამისა, ტერმინი “კანონის საფუძველზე შექმნილი”, ეხება არამხოლოდ თვით “სასამართლოს” არსებობის სამართლებრივ საფუძველს, არამედ, ასევე, მის შემადგენლობას თითოეული სქმის განხილვისას (*Buscarini c. Saint-Marin* (déc.), no 31657/96, 4 mai 2000 ; *Posokhov c. Russie*, n° 63486/00, § 39, CEDH 2003-IV).

69. სასამართლო პრაქტიკის შესაბამისად, კონვენციის მე-6 მუხლში ტერმინის - “კანონის საფუძველზე შექმნილი” ჩაწერა მიზნად ისახავს იმის თავიდან აცილებას, რომ მართლმსაჯულების სისტემის ორგანიზაცია აღმასრულებელი ხელისუფლების დისკრეციაზე არ იყოს დამოკიდებული და რომ აღნიშნული საკითხის რეგულირება ხდებოდეს პარლამენტის მიერ მიღებული კანონის საფუძველზე. კოდიფიცირებული სამართლის მქონე ქვეყნებში, მართლმსაჯულების სისტემის ორგანიზაცია არც მხოლოდ სასამართლო უწყებების დისკრეციაზე უნდა იყოს დამოკიდებული, რაც, ამის მიუხედავად, არ გამორიცხავს მათთვის აღნიშნულ სფეროში არსებული ეროვნული კანონმდებლობის ინტერპრეტაციის გარკვეული უფლების აღიარებას (*Coëme et autres c. Belgique*, n°s 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 et 33210/96, §§ 98 et 107, CEDH 2000-VII ; *Savino et autres c. Italie*, n°s 17214/05, 20329/05 et 42113/04, § 94, 28 avril 2009). აღნიშნულის მიუხედავად « კანონის საფუძველზე შექმნილად » ვერ იქნება მიჩნეული სასამართლო, რომელიც აჭარბებს კანონით მისთვის ნათლად განსაზღვრულ სასამართლო კომპეტენციას (*Sokourenko et Strygoun c. Ukraine*, n°s 29458/04 et 29465/04, §§ 23-28, 20 juillet 2006).

70. უბრუნდება რა წინამდებარე საქმის გარემოებებს, სასამართლო შეახსენებს, რომ 2005 წ. 25 მარტს მსაჯულთა ინსტიტუტის გაუქმებამდე, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულები იყვნენ კერძო პირები, რომლებსაც ჰქონდათ სხვა პროფესია და აღნიშნული სასამართლოს მიერ სისხლის სამართლის საქმეების პირველი ინსტანციით განხილვაში პროფესიონალ მოსამართლესთან ერთად მონაწილეობდნენ. მსაჯულთა

ინსტიტუტი საბჭოთა მართლმსაჯულების სისტემის გადმონაშოს წარმოადგენდა, რომელშიც მსაჯულები ხალხის წარმომადგენლები იყვნენ და უზრუნველყოფდნენ მართლმსაჯულების განხორციელებაში ხალხის მონაწილეობას. ისინი მსაჯულის ფუნქციებს მათი მოქალაქეობრივი მოვალეობის კონტექსტში ასრულებდნენ (იხ. ზემოთ მე-19 პარაგრაფში მითითებული შრომის კოდექსი).

71. სასამართლო იზიარებს მთავრობის არგუმენტს, რომლის თანახმად, განმცხადებლის საქმის განხილვაში ორი მსაჯულის მონაწილეობა ეფუძნებოდა “უზენაესი სასამართლოს შესახებ” ორგანული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფს. ის ასევე ემყარებოდა სსსკ-ის 434-ე მუხლის I პარაგრაფს. აღნიშნული დებულებების გათვალისწინებით, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ განმცხადებლის საქმის განმხილველი სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის თვით არსებობა მოქმედი კანონით იყო გათვალისწინებული.

72. აღნიშნულის მიუხედავად, სასამართლო ორგანოს მხოლოდ ლეგალური არსებობა არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ ის მიჩნეულ იქნას “კანონის საფუძველზე შექმნილ” სასამართლოდ. საქმე იმაშია, რომ წინამდებარე საჩივარში ისმის კითხვა იმის შესახებ, **ჰქონდა თუ არა ეროვნულ სამართალში საკმარისი იურიდიული საფუძველი მსაჯულების მიერ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელებას.** მართლაც, უნდა დავასკვნათ, რომ ამ თვალსაზრისით, რომ 1999 წ. 5 მარტსა და 28 მაისს შორის არსებული მოკლე პერიოდის გარდა (იხ. ზემოთ, მე-19 პარაგრაფის “გ” პუნქტი *in fine*), აღნიშნული საკითხის მარეგულირებელი არავითარი კანონი არ არსებობდა. თუ სსსკ-ის 44-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის თანახმად, მსაჯული იყო საქართველოს მოქალაქე, რომელიც, “კანონით” დადგენილი წესის შესაბამისად, უფლებამოსილი იყო, მონაწილეობა მიეღო საქმის სასამართლო განხილვაში, აღნიშნული კანონი არ არსებობდა ფაქტების დადგომის მომენტში. ყოველ შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ ჩატარებულ კვლევას არ გამოუვლენია ასეთის არსებობა და საგანგებოდ დაესვა რა შეკითხვები აღნიშნულთან დაკავშირებით, საქართველოს მთავრობას არავითარი არგუმენტით არ უპასუხია. რეალურად, ორივე ტექსტი არეგულირებდა მსაჯულთა ფუნქციების განხორციელებას – კანონი მოსამართლის სტატუსის შესახებ და 1999 წ. 5 მარტის კანონი ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ – ფაქტების დადგომის მომენტში უკვე გაუქმებული იყო ისე, რომ შემდგომში, მათი შემცვლელი არავითარი კანონი არ ყოფილა მიღებული.

73. რაც შეეხება მთავრობის არგუმენტს, რომელიც ემყარებოდა 1991 წ. დადგენილებასა და მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადის გაგრძელების შესახებ კანონებს, სასამართლო აღნიშნავს, რომ განმცხადებლის საქმის განხილვაში მონაწილე ორი მსაჯული არჩეულ იქნა 1991 წ. 14 ივნისს, მაშინდელი საკანონმდებლო ორგანოს მიერ. ამასთანავე, თვით 1991 წ. დადგენილება წარმოადგენს მსაჯულის თანამდებობაზე არჩეულ პირთა სიას და არ შეიცავს არავითარ დაზუსტებას კანდიდატების შერჩევის, აღნიშნულ თანამდებობაზე მათი ურთიერთმონაცვლეობის, მათი უფლებებისა და მოვალეობის და ა.შ. შესახებ. ასეთივე შენიშვნა შეიძლება გამოითქვას ცვლილებებისა და

დამატებების შესახებ შემდგომ მიღებულ კანონებთან მიმართებაში, რომლებითაც, 1997 წ. 27 ივნისსა და 2005 წ. 31 დეკემბერს შორის პერიოდში, ყოველგვარი დაზუსტების გარეშე ხდებოდა მსაჯულთა უფლებამოსილების ავტომატური გაგრძელება. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ 1996 წ. 7 მარტის დადგენილებისგან განსხვავებით, რომელიც მიუთითებდა იმ იურიდულ საფუძველზე, რომელსაც კანონმდებელი ეყრდნობოდა მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადის გაგრძელების მიზნით, აღნიშნული კანონები მსგავსი ტიპის არავითარ დებულებას არ შეიცავდა, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული სამართლებრივი საფუძველი, რომელიც არეგულირებდა მსაჯულთა მიერ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელებას, არ ან აღარ არსებობდა (იხ. ზემოთ, §72).

74. დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ განმცხადებლის საქმის განხილვაში მონაწილე ორმა მსაჯულმა მოსამართლის თანაბარი უფლებამოსილებით განახორციელა მართლმსაჯულება და მათი რაოდენობის გათვალისწინებით, მათ ჰქონდათ აუცილებელი ხმათა უმრავლესობა გამამტყუნებელი განაჩენის გამოსატანად. იმის გათვალისწინებით, რომ მათ მიერ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელება ეფუძნებოდა სასამართლო პრაქტიკას, რომელსაც ეროვნულ სამართალში იურიდული საფუძველი არ გააჩნდა, კოლეგია, რომელშიც ისინი მონაწილეობდნენ, არ წარმოადგენდა “კანონის საფუძველზე შექმნილს”.

75. შესაბამისად ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევას.

III. კონვენციის სხვა მუხლების სავარაუდო დარღვევა

76. მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მისი საქმის წინასწარი გამოძიება არ იყო სრულყოფილი, რომ ის წარმართა ბრალდების კონტექსტში, რომ მისი მოთხოვნები სისტემატურად იყო უგულვებელყოფილი და რომ მისთვის ბრალის წაყენება მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებისა და გარდაცვლილთა გვამებისთვის სასამართლო პროცესის უფლების დარღვევით ჩატარებული სამედიცინო ექსპერტიზის შედეგების საფუძველზე მოხდა. ამ თვალსაზრისით, მომჩივანი ეყრდნობა კონვენციის მე-13 მუხლს.

77. სასამართლოს თვალში, აღნიშნული არგუმენტები კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფიდან გამომდინარეობს და მათი შფასება აღნიშნული დებულების კონტექსტში უნდა მოხდეს (*Camenzind c. Suisse*, arrêt du 16 décembre 1997, *Recueil* 1997-VIII, pp. 2895-2896, § 50).

78. სასამართლო აღნიშნავს, რომ მისი საქმის წინასწარი გამოძიების პროცესში მომხდარი სხვადასხვა დარღვევის გაპროტესტებით, მომჩივანი გამოხატავს პროტესტს მისთვის ბრალის წაყენებასა და გამოძიების მიმდინარეობასთან დაკავშირებით. სინამდვილეში, საქმეში არაფერი არ იძლევა ვარაუდის საფუძველს, რომ მომჩივანის არათანაბარ სიტუაციაში იქნა ჩაყენებული ბრალდებასთან მიმართებაში (*voir, mutatis mutandis, Dombo Beheer B.V. c.*

Pays-Bas, arrêt du 27 octobre 1993, série A no 274, p. 19, § 33) ან რომ მის მიერ მოყვანილი ფაქტები, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა მოსამართლისთვის მიმართვამდე, ზიანს აყენებს პროცესის სამართლიანობას (voir, entre autres, *Imbrioscia c. Suisse*, arrêt du 24 novembre 1993, série A n° 275, p. 13, § 36 ; *Sarikaya c. Turquie*, n° 36115/97, § 64, 22 avril 2004).

79. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საჩივარის ეს ნაწილი მოკლებულია ფაქტებს და დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი აშკარა დაუსაბუთებლობის გამო, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პარაგრაფების გამოყენებით.

IV. კონვენციის 41-ე და 46-ე მუხლების გამოყენება

80. კონვენციის 41-ე მუხლის შესაბამისად,

“თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშეკრული მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს.”

ა. ზიანი

81. მორალური ზიანის ანაზღაურების სახით, მომჩივანი 100.000 ევროს ოდენობის თანხას ითხოვს. ის ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ პატიმრობის ცუდმა პირობებმა ზიანი მიაყენა მის ჯანმრთელობას და რომ ის ციხეში დაავადდა პულმონარული ტუბერკულოზით, რომლისგან სრულად განკურნებას ის ციხის პირობებში ვერ შეძლებდა. გარდა ამისა, მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მისი უფლებების დარღვევის გამო, მას ესაჭიროება ხანგრძლივი ფსიქოლოგიური მკურნალობა.

82. მთავრობას მიაჩნია, რომ აღნიშნული მოთხოვნა უარყოფილ უნდა იქნას. უპირველეს ყოვლისა, მთავრობა მოთხოვნილ თანხას გადაჭარბებულად მიიჩნევს. გარდა ამისა, მთავრობა ამტკიცებს, რომ არ არსებობს მიზეზობრივი კავშირი მოთხოვნილ მორალური ზიანის ანაზღაურებასა და გასაჩივრებულ დარღვევებს შორის. ამასთანავე, მთავრობა მიუთითებს ხანგრძლივ ფსიქოლოგიურ და ფიზიკურ სამედიცინო მკურნალობასთან დაკავშირებით დოკუმენტური მტკიცებულებების არარსებობაზე. “სასჯელადსრულების ადმინისტრაციის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად”, მომჩივანი არასდროს არ ყოფილა ტუბერკულოზით დაავადებული. თუმცა, აღნიშნულის დამადასტურებელი არავითარი დოკუმენტი არ ყოფილა წარმოდგენილი სასამართლოს წინაშე.

83. ამასთანავე, თუ ზემოაღნიშნულის მიუხედავად, სასამართლო მაინც დაადგენს დარღვევას წინამდებარე საქმეში, მთავრობის აზრით ეს უკვე იქნებოდა საკმარისი სამართლიანი დაკმაყოფილება.

84. სასამართლოს ეჭვი არ შეაქვს იმაში, რომ დადგენილი დარღვევების გამო, (იხ. §§ 51 და 80 ზემოთ), მომჩივანს მიადგა გარკვეული მორალური ზიანი და ეს იმისგან დამოუკიდებლად, დაავადდა თუ არა ის ციხეში ტუბერკულოზით. დავის წარმოების არცერთ ეტაპზე პატიმრობის სამედიცინო ასპექტს არ მიუღია კონკრეტული პრეტენზიის სახე, მომჩივანმა პირველად ტუბერკულოზი მხოლოდ სამთავრობო მიმოხილვის საპასუხო კომენტარებში ახსენა. აღნიშნულის მიუხედავად, სასამართლო სულაც არ გამორიცხავს იმას, რომ პატიმრობის პირობებმა, რომლებშიც მომჩივანი იმყოფებოდა, უარყოფითი გავლენა იქონია მის ჯანმრთელობაზე.

85. ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, ხელმძღვანელობს რა სამართლიანობის პრინციპით, სასამართლო მომჩივანს მიაკუთვნებს 5.000 ევროს მორალური ზიანის ანაზღაურების სახით. გარდა ამისა, საჭიროა, აღინიშნოს, რომ როდესაც, როგორც წინამდებარე საქმეში, ადგილი ჰქონდა განმცხადებლისთვის პირველი ინსტანციით მსჯავრის დადებას იმ სასამართლოს მიერ, რომელიც კონვენციის მე-6 მუხლის მოთხოვნის საწინააღმდეგოდ, არ იყო კანონის საფუძველზე შექმნილი და ამის შემდგომ, საქმის ხელახალ, გლობალურ არსებით განხილვას ადგილი არ ჰქონია (იხ. § 16 ზემოთ), ახალი პროცესი ან საქმის ხელახალი არსებითი განხილვა, განმცხადებლის მოთხოვნის საფუძველზე, პრინციპში, წარმოადგენს დადგენილი დარღვევის აღმოფხვრის სათანადო საშუალებას (იხ. *mutatis mutandis*, *Öcalan c. Turquie* [GC], n° 46221/99, § 210 *in fine*, CEDH 2005-IV).

ბ. ხარჯები და დანახარჯები

86. მომჩივანი ითხოვს 4.000 ევროს შიდა სასამართლოების წინაშე ადვოკატების, *ბატონი არჩილ ჩოფიაშვილისა და ქალბატონი ცირა ჯავახიშვილის* მიერ მისი ინტერესების დაცვისთვის და ევროპული სასამართლოს წინაშე *ქალბატონების, მანანა კობახიძის, ცირა ჯავახიშვილისა და ბატონი ნიკოლოზ ლევაშვილის* მიერ მისი ინტერესების დაცვისთვის.

87. მთავრობა მიიჩნევს რომ მოთხოვნილი თანხა გადაჭარბებულია. ამასთანავე ის აღნიშნავს, რომ აღნიშნული მოთხოვნის გასამყარებლად არავითარი დოკუმენტი არ ყოფილა წარმოდგენილი. არცერთ ადვოკატს არ დაუმტკიცებია, რომ შიდა სასამართლო წარმოებაში გაწეული ხარჯები მიზნად ისახავდა საჩივარში გასაჩივრებული დარღვევების აღმოფხვრას. ნებისმიერ შემთხვევაში, საქმის სირთულის დონის გათვალისწინებით, მთავრობის თანახმად, არ არსებობდა რამდენიმე ადვოკატის აყვანის აუცილებლობა.

88. აღნიშნულის მიუხედავად, მთავრობა აღიარებს, რომ მომჩივანს მოუხდა გარკვეული რეალური ხარჯების გაწევა მისი ინტერესების დაცვის უზრუნველსაყოფად და მიიჩნევს, რომ შესაბამის შემთხვევაში, 300 ევროს ოდენობის თანხა იქნებოდა გონივრული და სამართლიანი კომპენსაცია.

89. სასამართლო აღნიშნავს, რომ, რეგლამენტის 60-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, კონვენციის 41-ე მუხლის საფუძველზე წამოყენებული თითოეული პრეტენზია უნდა იყოს დაანგარიშებული, შესაბამის გრაფებში განაწილებული და აუცილებელი მტკიცებულებებით გამყარებული, რის

გარეშეც, სასამართლოს შეუძლია, ნაწილობრივ ან მთლიანად უარყოს აღნიშნული მოთხოვნა (*Svipsta c. Lettonie*, n° 66820/01, § 170, CEDH 2006-...).

90. მოცემულ საქმეში, მომჩივანი შემოიფარგლება მხოლოდ მისი ინტერესების დაცვის ანაზღაურების მიზნით გადასახდელი თანხით, ყოველგვარი აუცილებელი დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენის გარეშე. ასეთ პირობებში, სასამართლომ გადაწყვიტა, უარყოს აღნიშნული მოთხოვნა, როგორც დაუსაბუთებელი (აღიევი, §§ 130-134).

გ) საურავი

91. სასამართლოს საჭიროდ მიაჩნია, რომ საურავის ოდენობა დადგინდეს ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის მიხედვით, რასაც დაემატება სამი პროცენტი.

ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, სასამართლო ერთხმად :

1. დასაშვებად *აცხადებს* თბილისის №5 საპრობილეში არსებულ პატიმრობის პირობებთან მიმართებაში და ასევე, უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის შემადგენლობასთან დაკავშირებით წამოყენებულ განმცხადებლის პრეტენზიებს, ხოლო საჩივარის დანარჩენ ნაწილს *აცხადებს* დაუშვებლად;

2. *ადგენს*, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას;

3. *ადგენს*, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევას;

4. *ადგენს*, რომ

ა) მოპასუხე სახელმწიფომ, მომჩივანს, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის დღიდან სამი თვის განმავლობაში, გადახდის დღეს არსებული კურსით, ეროვნულ ვალუტაში, უნდა გადაუხადოს 5.000 (ხუთი ათასი) ევრო მორალური ზიანისათვის, რომელსაც დაემატება ნებისმიერი საშემოსავლო გადასახადი, რომელიც შეიძლება გადასახდელი გახდეს;

ბ) აღნიშნული ვადის გასვლის შემდეგ, თანხის სრულ გადარიცხვამდე, ზემოხსენებულ თანხას საჯარიმო პერიოდის განმავლობაში დაერიცხება, გადახდის დღეს მოქმედი, ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის თანაბარი ჩვეულებრივი პროცენტები, რასაც დაემატება სამი პროცენტი ;

4. უარყოფს განმცხადებლის დანარჩენ მოთხოვნებს სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით.

შესრულებულია ფრანგულ ენაზე და მხარეებს ეცნობათ წერილობით 2009 წ. 20 ოქტომბერს, სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების შესაბამისად.

სალი დოლე
სექციის რეგისტრატორი

ფრანსუაზ ტულკენსი
თავმჯდომარე